

Σύλλογος
Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας
«σὺν Ἀθηνᾶ»

Κριτίας ἢ Ἀτλαντικός

Σάββατο, 17 Οκτωβρίου 2020

Παρουσίαση, επιλογή κειμένων, σχολιασμός:

Κατερίνα Δ. Χατζοπούλου

- Ο πλατωνικός διάλογος *Κριτίας* είναι ο δεύτερος διάλογος μετά τον *Τίμαιο* ή *Περί φύσεως*, από ό,τι επρόκειτο να είναι η τριλογία: *Τίμαιος*, *Κριτίας*, *Ερμοκράτης*.
- Στον *Τίμαιο* κεντρικός ομιλητής είναι ο Τίμαιος ο Λοκρός, Πυθαγόρειος φιλόσοφος, μαθηματικός, αστρονόμος από τους Λοκρούς της Κάτω Ιταλίας, με θέμα του διαλόγου τη δημιουργία του σύμπαντος από τον Δημιουργό, των κατώτερων θεοτήτων, των θνητών γενών και μεταξύ αυτών του ανθρώπου.
- Ο *Τίμαιος* όσον αφορά τον δραματικό χρόνο πιθανολογείται ότι τοποθετείται μια μέρα μετά την πλατωνική *Πολιτεία*.
- Λίγα αποσπάσματα του *Τίμαιου* παραθέτουμε ακολούθως.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΙΜΑΙΟ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ *χθές που τῶν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθέντων λόγων περὶ πολιτείας ἦν τὸ κεφάλαιον οἷα τε καὶ ἐξ οἷων ἀνδρῶν ἀρίστη κατεφαίνεται' ἂν μοι γενέσθαι.*

«Το βασικό θέμα ὅσων εἶπαμε χθες σε σχέση με το πολίτευμα ἦταν τι εἶδους και ἀπὸ τι ἀνθρώπους πρέπει να δημιουργεῖται ὥστε να εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀρίστο.» (Τίμαιος 17c)

- Ὅπως και στην πλατωνική Πολιτεία βασική ἀρχή χρήσιμης κοινωνικῆς οργάνωσης και ἀσφάλειας τῆς πόλης ἀπὸ ἐξωτερικούς ἐχθρούς εἶναι ο ἐπιμερισμὸς ἔργου και τὴν κατάλληλη ἐπιλογή και ἐκπαίδευση τῆς τάξης τῶν φυλάκων.

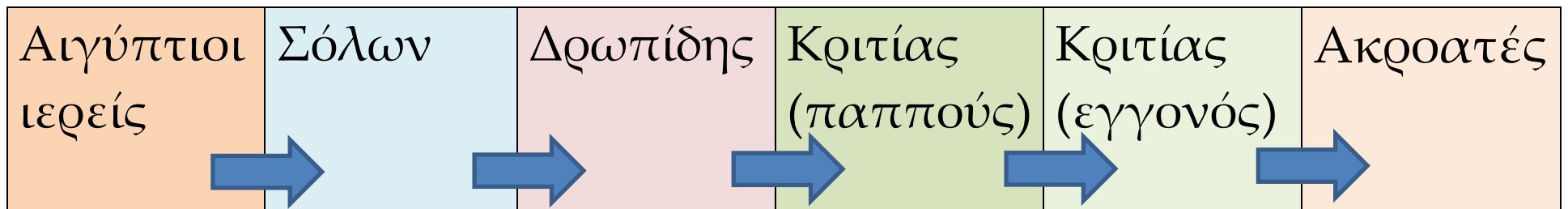
ΣΩΚΡΑΤΗΣ τοὺς δέ γε οὕτω τραφέντας ἐλέχθη που μήτε χρυσὸν μήτε ἄργυρον μήτε ἄλλο ποτὲ μηδὲν κτήμα ἑαυτῶν ἴδιον νομίζειν δεῖν, ἀλλ' ὡς ἐπικούρους μισθὸν λαμβάνοντας τῆς φυλακῆς παρὰ τῶν σωζομένων ὑπ' αὐτῶν, ὅσος σῶφροσιν μέτριος, ἀναλίσκειν τε δὴ κοινῇ καὶ συνδιαιτωμένους μετὰ ἀλλήλων ζῆν, ἐπιμέλειαν ἔχοντας ἀρετῆς διὰ παντός, τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἄγοντας σχολήν.

«Εἶπαμε γενικά ὅτι ὅσοι εκπαιδεύονται με τέτοιο τρόπο δεν θα πρέπει να θεωροῦν οὔτε το χρυσάφι οὔτε το ἀσήμι οὔτε οποιοδήποτε ἄλλο ἀπόκτημα ὡς ατομική τους περιουσία, ἀλλὰ ὡς υπάλληλοι παίρνοντας μισθὸ γιὰ τὴ φύλαξη ἀπὸ ἐκείνους που προστατεύουν, ὅσο εἶναι ἀρκετό στους σῶφρονες, νὰ ζοῦν καταναλώνοντας ἀπὸ κοινού συναναστρεφόμενοι μετὰξὺ τους, φροντίζοντας με κάθε τρόπο γιὰ τὴν ἀρετὴ χωρὶς νὰ τους ἀπασχολεῖ τίποτε ἄλλο.» (Τίμαιος 17c)

ΚΡΙΤΙΑΣ Αφού ο Τίμαιος είναι καλύτερος απ' όλους μας στην αστρονομία και έχει ορίσει βασικό μέλημα του να μάθει τη φύση του σύμπαντος, μας φάνηκε σωστό να μιλήσει πρώτος, αρχίζοντας από την προέλευση του κόσμου μέχρι τη φύση του ανθρώπου. Μετά θα συνεχίσω εγώ, σαν να είχα δεχτεί ανθρώπους που γεννήθηκαν σύμφωνα με τα λόγια του και εκπαιδευμένους, κάποιους απ' αυτούς από σένα με τρόπο ξεχωριστό. Ύστερα, σύμφωνα με τον λόγο και τον νόμο του Σόλωνα, θα σας παρουσιάσω σαν να είσαστε δικαστές και θα τους κάνω κατοίκους της πολιτείας μας, θεωρώντας αυτούς Αθηναίους εκείνης της περασμένης εποχής, τους οποίους, παρ' ότι χαμένους, αποκάλυψαν τα γραπτά των ιερών κειμένων. Έτσι θα συνεχίσω την ομιλία μου σαν να ήταν συμπολίτες μου και Αθηναίοι. (Τίμαιος 27a-b)

ΣΩΚΡΑΤΗΣ [...] σὸν οὖν ἔργον λέγειν ἄν, ὦ Τίμαιε, τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, εἴη καλέσαντα κατὰ νόμον θεοῦς. «Μπορείς λοιπόν Τίμαιε, να αρχίσεις αμέσως την ομιλία σου, αφού επικαλεστείς τους θεούς, όπως απαιτεί η συνήθεια.»

- Στον διάλογο *Ερμοκράτη* που τελικά δεν γράφτηκε, πιθανολογείται ότι θα γινόταν αναφορά στη Σικελική εκστρατεία και τους λόγους αποτυχίας των Αθηναίων, εφόσον ο Ερμοκράτης ήταν πολιτικός και στρατηγός των Συρακουσών και πρωτοστάτησε στη νίκη των Συρακουσών έναντι των Αθηναίων.
- Ο Κριτίας είναι ο προπάππος του Πλάτωνα (όχι ο Κριτίας των 30 τυράννων), που αφηγείται τι του είπε ο παππούς του Κριτίας σε ηλικία 90 ετών, όταν ο Κριτίας (του διαλόγου) ήταν 10 χρονών.
- Στον προπάππο Κριτία είχε αφηγηθεί την ιστορία αυτή ο δικός του παππούς Δρωπίδης, που του τα είχε αφηγηθεί ο Σόλων ο νομοθέτης, που του τα είχαν αφηγηθεί Αιγύπτιοι ιερείς.

- Θυμίζουμε ότι όλη η αρχαιότητα μέχρι και μετά τον Μεσαίωνα και μέχρι την ευρύτερη διάδοση της τυπογραφίας, αφορούσε κοινωνίες προφορικού κυρίως λόγου.
- Έτσι διασώθηκαν και τα ομηρικά έπη, αλλά και όσον αφορά τη φιλοσοφία, η προφορική διδασκαλία και η σπουδαιότητα της χαρακτήριζε και τους Πυθαγόρειους, αλλά και το εκλεκτότερο ίσως μέρος της πλατωνικής φιλοσοφίας.
- Ευτυχώς για μας ωστόσο διασώθηκαν και γραπτά κείμενα.

Η ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ ΝΗΣΟΣ

- Οι διάλογοι *Τίμαιος* και *Κριτίας* είναι οι αρχαιότερες πηγές στις οποίες αναφέρεται ο μύθος της χαμένης Ατλαντίδας.
- Τον μύθο αφηγείται και στους δύο διαλόγους ο Κριτίας, στον προπροπροπάππο του οποίου (Δρωπίδη) τον είχε διηγηθεί ο Σόλων, που του το είχαν αφηγηθεί Αιγύπτιοι ιερείς.
- Σύμφωνα με την αφήγηση, η Ατλαντίδα ήταν μεγάλο νησί με εντυπωσιακά ανεπτυγμένο τεχνολογικό πολιτισμό, που αποτέλεσε μάλιστα πρότυπο της μεταναγεννησιακής ουτοπίας.
- Κάποια στιγμή όμως, 9.000 χρόνια πριν τον πλατωνικό διάλογο (δηλαδή 11.500 χρόνια από σήμερα), οι βασιλείς της Ατλαντίδας επιχείρησαν επεκτατικό πόλεμο εναντίων των χωρών εντός του βράχου του Γιβραλτάρ (Ηράκλειες στήλες).
- Οι βασιλείς της Ατλαντίδας ηττήθηκαν από τις χώρες εντός της Μεσογείου, με επικεφαλής και προστάτιδα την πόλη των Αθηνών, πόλη της Αθηνάς και του Ηφαίστου.
- Η Ατλαντίδα μέσα σε μια μέρα και νύχτα βυθίστηκε καθιστώντας πλέον αδιάβατο τότε τον Ατλαντικό ωκεανό.

- Αφηγείται στον *Τίμαιο* και πάλι ο Αιγύπτιος ιερέας, για τον αφανισμό της Ατλαντίδας, μαζί με το αθηναϊκό στράτευμα, που εκπροσωπούσε μόνο του πλέον και υπερασπιζόταν όλους τους λαούς της Μεσογείου.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΥΘΟ ΤΗΣ ΧΑΜΕΝΗΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑΣ

*μιᾶς ἡμέρας καὶ νυκτὸς χαλεπῆς
ἐπελθούσης, τό τε παρ' ὑμῖν μάχιμον
πᾶν ἄθρόον ἔδυσσεν κατὰ γῆς, ἢ τε Ἀτλαντίς
νῆσος ὡσαύτως κατὰ τῆς θαλάττης
δύσσα ἠφάνισθη. «Μέσα σε μια φοβερή
μέρα και νύχτα, ὅλος ο στρατός σας
βυθίστηκε στη γη και η Ατλαντίδα νῆσος
βυθίστηκε στη θάλασσα.»*

Πηγή: Πλάτων, *Τίμαιος* 25d

Ο ΑΙΓΥΠΤΙΟΣ ΙΕΡΕΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΟΛΩΝΑ ΤΟΝ ΣΟΦΟ

*‘ὦ Σόλων, Σόλων,
Ἕλληνες ἀεὶ παῖδες
ἐστε, γέρων δὲ Ἕλλην
οὐκ ἔστιν.’*

*«Σόλωνά, εσεῖς οἱ
Ἕλληνες εἰστε αἰωνίως
παιδιά, δεν υπάρχει
γέρος Ἕλληνας.»*

Πηγή: Πλάτων, *Τίμαιος* 22b

Κατά τον Αιγύπτιο ιερέα οι Έλληνες είναι πάντα σαν παιδιά, επειδή η γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας επιφέρει πολλές φυσικές καταστροφές και μετά από κάθε καταστροφή επιβιώνουν οι βουνίσιοι. Για τον μύθο της χαμένης Ατλαντίδας μαθαίνουμε στους πλατωνικούς διαλόγους Τίμαιο και Κριτία. Πριν 9.000 ήταν μεγάλη και εντυπωσιακή η δύναμη και ο πολιτισμός της Ατλαντίδος, νησί έξω από τον βράχο του Γιβραλτάρ, μεγάλο όσο η Αφρική μαζί και η Μικρά Ασία. Όσο ήταν συνετοί οι βασιλείς της Ατλαντίδος, με καταγωγή από τον Ποσειδώνα, η χώρα τους άκμαζε. Όταν από απληστία και κακοδιαχείριση του πλούτου τους παρασύρθηκαν σε επεκτατικό πόλεμο εναντίον των λαών της Μεσογείου, οι λαοί της Μεσογείου νίκησαν με ηγέτιδα την πόλη των Αθηνών. Η Ατλαντίδα βυθίστηκε μέσα σε μία μέρα και μία νύχτα από σεισμό στη θάλασσα, μαζί με τον αθηναϊκό στρατό που θυσιάστηκε για την προστασία των λαών της Μεσογείου.

ὄψις δὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον αἰτία τῆς μεγίστης ὠφελίας γέγονεν ἡμῖν, ὅτι τῶν νῦν λόγων περὶ τοῦ παντὸς λεγομένων οὐδεὶς ἄν ποτε ἐρρήθη μήτε ἄστρα μήτε ἥλιον μήτε οὐρανὸν ἰδόντων. νῦν δ' ἡμέρα τε καὶ νύξ ὀφθεῖσαι μῆνές τε καὶ ἐνιαυτῶν περίοδοι καὶ ἰσημερίαί τε τροπαὶ μεμηχάνηται μὲν ἀριθμὸν, χρόνου δὲ ἔννοιαν περὶ τε τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ζήτησιν ἔδοσαν: ἐξ ὧν [47β] ἐπορισάμεθα φιλοσοφίας γένος, οὗ μείζον ἀγαθὸν οὔτ' ἦλθεν οὔτε ἦξει ποτὲ τῷ θνητῷ γένει δωρηθὲν ἐκ θεῶν. «Αἰτία τῆς μεγαλύτερης ωφέλειας μας νομίζω εἶναι ἡ ὄραση, ἀφοῦ ὅσα ἔχουμε πει μέχρι τώρα γιὰ τὸ σύμπαν δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν λεχθεῖ, ἀν δὲν βλέπαμε οὔτε τὰ ἄστρα οὔτε τὸν ἥλιο οὔτε τὸν οὐρανό. Ὅπως εἶναι ὅμως τὰ πράγματα, βλέποντας τὴ μέρα, τὴ νύχτα, τοὺς μῆνες καὶ τὰ διαστήματα τῶν χρόνων, ἀναπτύξαμε τοὺς ἀριθμοὺς καὶ ἀντιληφθήκαμε τὸν χρόνο καὶ τὸν τρόπο νὰ ἐρευνήσουμε τὴ φύση τοῦ σύμπαντος. Ἀπὸ αὐτὰ πήραμε τὴ φιλοσοφία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀγαθὸ που μεγαλύτερο τῆς οὔτε υπῆρξε οὔτε θὰ υπάρξει δῶρημα τῶν θεῶν πρὸς τὸ γένος τῶν θνητῶν.» (Πλάτων, Τίμαιος 47a-b)

λέγω δὴ τοῦτο ὀμμάτων μέγιστον ἀγαθόν: τᾶλλα δὲ ὅσα ἐλάττω τί
ἂν ὑμνοῖμεν, ὧν ὁ μὴ φιλόσοφος τυφλωθεὶς ὀδυρόμενος ἂν θρηνοῖ
μάτην; ἀλλὰ τούτου λεγέσθω παρ' ἡμῶν αὕτη ἐπὶ ταῦτα αἰτία, θεὸν
ἡμῖν ἀνευρεῖν δωρήσασθαί τε ὄψιν, ἵνα τὰς ἐν οὐρανῷ τοῦ νοῦ
κατιδόντες περιόδους χρησαίμεθα ἐπὶ τὰς περιφορὰς τὰς τῆς παρ'
ἡμῖν διανοήσεως, συγγενεῖς ἐκείναις οὔσας, ἀταράκτοις
τεταραγμένας.

«Αυτό λέω πως είναι το μεγαλύτερο ὄφελος που μας προσφέρουν
τα μάτια. Τα υπόλοιπα, ὅσα είναι δευτερεύοντα, τι ἀνάγκη να τα
υμνούμε; Ὅποιος χάσει την ὄραση του θα θρηνεῖ μάταια, αν δεν
εἶναι φιλόσοφος. Αυτό επομένως ας παραδεχτούμε, πως αἰτία που
ο θεός δημιούργησε και χάρισε την ὄραση εἶναι για να βλέπουμε τις
περιφορές του νοῦ στον ουρανό και να τις χρησιμοποιούμε σαν
πρότυπα της δικῆς μας νόησης, που εἶναι συγγενική με την πρώτη,
ἔστω κι αν εκείνη (η θεϊκή) εἶναι σταθερή και η δεύτερη συνεχῶς
ακατάστατη.»

(Πλάτων, Τίμαιος 47b)

[106α] ΤΙΜΑΙΟΣ ὡς ἄσμενος, ὦ Σώκρατες, οἶον ἐκ μακρᾶς ἀναπεπαυμένος ὁδοῦ, νῦν οὕτως ἐκ τῆς τοῦ λόγου διαπορείας ἀγαπητῶς ἀπήλλαγμαί. τῷ δὲ πρὶν μὲν πάλαι ποτ' ἔργω, νῦν δὲ λόγοις ἄρτι θεῷ γεγονότι προσεύχομαι, τῶν ῥηθέντων ὅσα μὲν ἐρρήθη μετρίως, σωτηρίαν ἡμῖν αὐτὸν αὐτῶν [106β] διδόναι, παρὰ μέλος δὲ εἴ τι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἶπομεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναι.

«Πόσο ευχαριστημένος νιώθω Σωκράτη, σαν να έχω αναπαυτεί από μεγάλη οδοιπορία, έτσι τώρα έχω απαλλαχτεί με ευχαρίστηση από τη μεγάλη οδοιπορία της ομιλίας! Παρακαλώ τον θεό, που η ύπαρξή του έχει βεβαιωθεί εδώ και χρόνια από τα πράγματα και που πριν από λίγο πιστοποιήθηκε επίσης ότι υπάρχει από τη συζήτηση μας, να μας χαρίσει υγεία για όσα από τα λεχθέντα είπαμε σωστά και να μας τιμωρήσει όπως μας αξίζει, αν αθέλητα αναφέραμε κάτι που δεν έπρεπε.»

ΤΙΜΑΙΟΣ

δίκη δὲ ὀρθὴ τὸν πλημμελοῦντα ἐμμελῆ ποιεῖν: ἴν' οὖν τὸ λοιπὸν τοὺς περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθῶς λέγωμεν λόγους, φάρμακον ἡμῖν αὐτὸν τελεώτατον καὶ ἄριστον φαρμάκων ἐπιστήμην εὐχόμεθα διδόναι, προσευξάμενοι δὲ παραδίδομεν κατὰ τὰς ὁμολογίας Κριτία τὸν ἐξῆς λόγον.

«Σωστή τιμωρία είναι μάλιστα είναι να ξαναφέρει στην τάξη εκείνον που ξέφυγε απ' αυτή. Για να μπορέσουμε επομένως να μιλήσουμε σωστά στη συνέχεια για τη γένεση των θεών, εύχομαι να μας δώσει το καλύτερο και τελειότερο απ' όλα τα φάρμακα, τη γνώση. Αφού λοιπὸν προσευχηθήκαμε, δίνουμε τον λόγο στον Κριτία, ὅπως είχαμε συμφωνήσει, για να συνεχίσει τη συζήτηση.»

ΚΡΙΤΙΑΣ ἄλλ', ὦ Τίμαιε, δέχομαι μὲν, ὦ δὲ καὶ σὺ κατ' [106c] ἀρχὰς ἐχρήσω, συγγνώμην αἰτούμενος ὡς περὶ μεγάλων μέλλων λέγειν, ταῦτόν καὶ νῦν ἐγὼ τοῦτο παραιτοῦμαι, [107α] μειζόνως δὲ αὐτοῦ τυχεῖν ἔτι μᾶλλον ἀξιῶ περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι. καίτοι σχεδὸν μὲν οἶδα παραίτησιν εὖ μάλα φιλότιμον καὶ τοῦ δέοντος ἀγροικοτέραν μέλλων παραιτεῖσθαι, ῥητέον δὲ ὁμως. ὡς μὲν γὰρ οὐκ εὖ τὰ παρὰ σοῦ λεχθέντα εἴρηται, τίς ἂν ἐπιχειρήσειεν ἔμφρων λέγειν; ὅτι δὲ τὰ ῥηθησόμενα πλείονος συγγνώμης δεῖται χαλεπώτερα ὄντα, τοῦτο πειρατέον πη διδάξαι. «Δέχομαι λοιπόν, Τίμαιε. Ζητώ ὁμως κι εγώ τώρα από σας εκείνο που ζήτησες στην αρχή της ομιλίας σου, δηλαδή να φανούμε ανεκτικοί επειδή θα μιλούσες για πολύ σημαντικά ζητήματα. Θέλω μάλιστα να δείξετε μεγαλύτερη συγκατάβαση σε όσα πρόκειται να σας πω εγώ. Ξέρω καλά ότι αυτό που ζητώ θεωρείται κάπως ανάγωγο και αλαζονικό, αλλά πρέπει να το πω. Ποιος βέβαια συνετός άνθρωπος θα τολμούσε να πει πως αυτά που είπες δεν έχουν ειπωθεί με σωστό τρόπο; Θα προσπαθήσω ὁμως να σας αποδείξω ὅτι αυτά που θα σας πω πρέπει να τα ακούσετε με περισσότερη ανεκτικότητα, επειδή είναι δυσκολότερα.»

ΚΡΙΤΙΑΣ *περὶ θεῶν γάρ, ὦ Τίμαιε, λέγοντά τι πρὸς ἀνθρώπους δοκεῖν ἱκανῶς λέγειν ῥᾶον ἢ περὶ θνητῶν πρὸς ἡμᾶς. ἢ γὰρ ἀπειρία καὶ σφόδρα ἄγνοια τῶν ἀκουόντων περὶ ὧν ἂν οὕτως ἔχωσιν πολλὴν εὐπορίαν παρέχεσθον τῷ μέλλοντι λέγειν τι περὶ αὐτῶν: [...] μίμησιν μὲν γὰρ δὴ καὶ ἀπεικασίαν τὰ παρὰ πάντων ἡμῶν ῥηθέντα χρεῶν που γενέσθαι: τὴν δὲ τῶν γραφῆων εἰδωλοποιίαν περὶ τὰ θεῖά τε καὶ τὰ ἀνθρώπινα σώματα γιγνομένην ἴδωμεν ῥαστώνης τε πέρι καὶ χαλεπότητος πρὸς τὸ τοῖς ὀρῶσιν δοκεῖν ἀποχρώντως μεμιμηῆσθαι, «Εἶναι ευκολότερο, Τίμαιε, να φαίνεται κανεὶς ὅτι μιλάει ικανοποιητικὰ στους ἀνθρώπους σχετικὰ με τοὺς θεοὺς, παρὰ να κάνει το ἴδιο σε μας σχετικὰ με τοὺς θνητοὺς, ἐπειδὴ ἡ ἔλλειψη πείρας καὶ ἡ παντελὴς ἄγνοια ὅσων ἀκούνε γιὰ το ἀν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα δίνει μεγάλη εὐχέρεια σε ὅποιον πρόκειται να πει κάτι γι' αὐτά. [...] Οἱ περιγραφές που κάνουμε ὅλοι μας πρέπει να εἶναι ἀναγκαστικὰ μίμησις καὶ ἀπεικόνισις κάποιου πράγματος. Ὅσον ἀφορὰ τὴν ἀπεικόνισις θεῶν ἢ ἀνθρώπινων σωμάτων ἀπὸ τοὺς ζωφράφους, ἀντιλαμβανόμεστε τὴν ευκολία ἢ δυσκολία με τὴν ὁποία τὰ μιμούνται, ὥστε ὅσοι βλέπουν τοὺς πίνακές τοὺς να νομίζουν ὅτι μοιάζουν πολὺ.» [107b-c]*

[...] τὰ δὲ ἡμέτερα ὅποταν τις ἐπιχειρῆ σώματα ἀπεικάζειν, ὀξέως αἰσθανόμενοι τὸ παραλειπόμενον διὰ τὴν αἰεὶ σύνοικον κατανόησιν χαλεποὶ κριταὶ γιγνόμεθα τῷ μὴ πάσας πάντως τὰς ὁμοιότητας ἀποδιδόντι. ταῦτὸν δὴ καὶ κατὰ τοὺς λόγους ἰδεῖν δεῖ γιγνόμενον, ὅτι τὰ μὲν οὐράνια καὶ θεῖα ἀγαπῶμεν καὶ σμικρῶς εἰκότα λεγόμενα, τὰ δὲ θνητὰ καὶ ἀνθρώπινα ἀκριβῶς ἐξετάζομεν. ἐκ δὴ τοῦ παραχρῆμα [107ε] νῦν λεγόμενα, τὸ πρέπον ἂν μὴ δυνώμεθα πάντως ἀποδιδόναι, συγγιγνώσκειν χρεών. «Ὅταν κάποιος ζωγραφίσει ἀνθρώπινα σώματα, καταλαβαίνουμε ἀμέσως τις ἐλλείψεις τους, ἐπειδὴ τα ξέρουμε καλά ἀπὸ τὴν καθημερινή μας παρατήρηση καὶ γινόμαστε αυστηροὶ κριτές ἐκείνου που δὲν ἀπέδωσε σωστά ὅλες τις ὁμοιότητες. Το ἴδιο μπορούμε νὰ δούμε ὅτι συμβαίνει καὶ στὶς συζητήσεις. Τα οὐράνια καὶ τὰ θεῖα μας ικανοποιοῦν, ἀν ἡ περιγραφή τους ἀπεικονίζει ἔστω καὶ ελάχιστα τὴν πραγματικότητα, ἐνῶ ἐξετάζουμε τὰ ἀνθρώπινα καὶ εφήμερα ζητήματα με κάθε λεπτομέρεια. Πρέπει νὰ λοιπὸν νὰ με συγχωρήσετε, ἀν δὲν καταφέρω νὰ κάνω ἀκριβὴ ἀναπαράσταση τῶν πραγμάτων, καθὼς θὰ μιλήσω χωρὶς προηγούμενη προετοιμασία.»

ΣΩΚΡΑΤΗΣ τί δ' οὐ μέλλομεν, ὦ Κριτία, διδόναι; καὶ πρὸς γε ἔτι τρίτῳ δεδόσθω ταῦτόν τοῦτο Ἑρμοκράτει παρ' ἡμῶν. δῆλον γὰρ ὡς ὀλίγον ὕστερον, ὅταν αὐτὸν δέη λέγειν, [108β] παραιτήσεται καθάπερ ὑμεῖς: ἴν' οὖν ἑτέραν ἀρχὴν ἐκπορίζηται καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἀναγκασθῆ λέγειν, ὡς ὑπαρχούσης αὐτῷ συγγνώμης εἰς τότε οὕτω λεγέτω. προλέγω γε μὴν, ὦ φίλε Κριτία, σοὶ τὴν τοῦ θεάτρου διάνοιαν, ὅτι θαυμαστῶς ὁ πρότερος ἠὲδοκίμηκεν ἐν αὐτῷ ποιητής, ὥστε τῆς συγγνώμης δεήσει τινός σοι παμπόλλης, εἰ μέλλεις αὐτὰ δυνατὸς γενέσθαι παραλαβεῖν. «Γιατί να μη σου δώσουμε συγκατάβαση, Κριτία; Ακόμη περισσότερο πρέπει να δώσουμε το ίδιο και στον Ἑρμοκράτη που θα μιλήσει τρίτος στη σειρά. Είναι ἄλλωστε φανερό πως λίγο μετά, ὅταν θα πρέπει να μιλήσει, θα κάνει τὴν ἴδια παράκληση, ὅπως και σεις οι δύο. Για να μπορέσει λοιπὸν να αρχίσει διαφορετικὰ τὴν ομιλία του και να μην αναγκαστεῖ να κάνει τὴν ἴδια εἰσαγωγή, ἔτσι ας μιλήσει τότε, σαν να ἔχει ἀπὸ τώρα τὴν ανοχή μας. Σου λέω ὅμως ἀπὸ τώρα, Κριτία μου, τις διαθέσεις αὐτῶν στους οποίους θα μιλήσεις. Αὐτός που μίλησε πριν ἀπὸ σένα τα εἶπε πολὺ καλά. Ἄρα αν πρέπει να ανταπεξέλθεις σ'αυτά, θα χρειαστεῖς μεγαλύτερη ἐπιείκεια ἀπὸ μέρους μας.»

ΕΡΜΟΚΡΑΤΗΣ ταῦτόν μῆν, ὦ Σώκρατες, κάμοι παραγγέλλεις ὅπερ [108c] τῷδε. ἀλλά γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν, ὦ Κριτία: προῖέναι τε οὖν ἐπὶ τὸν λόγον ἀνδρείως χρή, καὶ τὸν Παίωνα τε καὶ τὰς μούσας ἐπικαλούμενον τοὺς παλαιοὺς πολίτας ἀγαθοὺς ὄντας ἀναφαίνειν τε καὶ ὑμνεῖν.

«Αλήθεια Σωκράτη, κάνεις και σε μένα την ίδια προειδοποίηση. Όμως να μην ξεχνάς, Κριτία, ότι κανένας άνθρωπος χωρίς φρόνημα δεν κέρδισε ποτέ τρόπαιο. Πρέπει να προχωρήσεις λοιπόν με θάρρος στην ανάπτυξη του θέματος σου και αφού ζητήσεις τη βοήθεια του Παίωνα Απόλλωνα και των Μουσών, να εκθειάσεις και να εξυμνήσεις τη λαμπρότητα των παλαιών μας συμπολιτών.»

ΚΡΙΤΙΑΣ ὦ φίλε Ἑρμόκρατες, τῆς ὑστέρας τεταγμένος, ἐπίπροσθεν ἔχων ἄλλον, ἔτι θαρρεῖς. τοῦτο μὲν οὖν οἶόν ἐστιν, αὐτό σοι τάχα δηλώσει: παραμυθουμένω δ' οὖν καὶ [108δ] παραθαρρύνοντί σοι πειστέον, καὶ πρὸς οἷς θεοῖς εἶπες τούς τε ἄλλους κλητέον καὶ δὴ καὶ τὰ μάλιστα Μνημοσύνην. σχεδὸν γὰρ τὰ μέγιστα ἡμῖν τῶν λόγων ἐν ταύτῃ τῇ θεῷ πάντ' ἐστίν: μνησθέντες γὰρ ἱκανῶς καὶ ἀπαγγείλαντες τὰ ποτε ῥηθέντα ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ δεῦρο ὑπὸ Σόλωνος κομισθέντα σχεδὸν οἶδ' ὅτι τῷδε τῷ θεάτρῳ δόξομεν τὰ προσήκοντα μετρίως ἀποτετελεκέναι. «Ἐχεις θάρρος ἀκόμη, Ἑρμοκράτη μου, γιατί πριν από σένα, που θα μιλήσεις αύριο, προηγείται ἄλλος (εγώ). Τί είναι ὅμως αὐτό το κουράγιο θὰ το αντιληφθεῖς πολὺ σύντομα μόνος σου. Πρέπει πάντως νὰ σε ακούσουμε, που μας παρηγορεῖς καὶ ενθαρρύνεις καὶ κοντὰ στους θεοὺς που αναφέρεις, ἀς καλέσουμε προπάντων τὴ Μνημοσύνη, ἀφοῦ ἀπ' αὐτὴν εξαρτάται τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ομιλίας μου. Ἀν θυμηθῶ ἀρκετὰ καὶ ἀναφέρω τὸν μῦθο που εἶπαν κάποτε οἱ ἱερεῖς στὸν Σόλωνα, ὁ ὁποῖος τὸν ἔφερε σε μας, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ δώσω τὴν ἐντύπωση σ' αὐτὴ τὴν ομήγουρη πως εἶπα πολὺ καλὰ αὐτὰ που εἶχα νὰ πω.»

[108ε] πάντων δὴ πρῶτον μνησθῶμεν ὅτι τὸ κεφάλαιον ἦν ἑνακισχίλια ἔτη, ἀφ' οὗ γεγονώς ἐμηνύθη πόλεμος τοῖς θ' ὑπὲρ Ἡρακλείας στήλας ἔξω κατοικοῦσιν καὶ τοῖς ἐντὸς πᾶσιν: ὃν δεῖ νῦν διαπεραίνειν. τῶν μὲν οὖν ἤδε ἡ πόλις ἄρξασα καὶ πάντα τὸν πόλεμον διαπολεμήσασα ἐλέγετο, τῶν δ' οἱ τῆς Ἀτλαντίδος νήσου βασιλῆς, ἦν δὴ Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζω νῆσον οὖσαν ἔφαμεν εἶναί ποτε, νῦν δὲ ὑπὸ σεισμῶν δῦσαν ἄπορον πηλὸν τοῖς ἐνθένδε ἐκπλέουσιν [109α] ἐπὶ τὸ πᾶν πέλαγος, ὥστε μηκέτι πορεύεσθαι, κωλυτὴν παρασχεῖν. «Πρῶτα πρέπει να θυμηθούμε ὅτι πέρασαν εννέα χιλιάδες χρόνια ἀπὸ τότε που ἐγινε ὁ πόλεμος ἀνάμεσα σ' ἐκείνους που ζούσαν ἔξω ἀπὸ τις Ἡράκλειες στήλες καὶ σε ἐκείνους που κατοικοῦσαν μέσα. Πρέπει λοιπὸν να σας μιλήσω γιὰ τὸν πόλεμο με ὅλες τις λεπτομέρειες. Τὴν ἀρχηγία ὅσων κατοικοῦσαν μέσα λέγεται πως εἶχε αὐτὴ ἡ πόλις (Ἀθήνα) μέχρι τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἐνῶ τῶν ἄλλων ἀρχηγοὶ ἦταν οἱ βασιλιάδες τῆς νήσου Ἀτλαντίδας, που ὅπως εἶπαμε, ἦταν κάποτε μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ Λιβύη (Ἀφρική) καὶ τὴν Ἀσία μαζί. Τώρα που βυθίστηκε ἀπὸ σεισμοὺς ἔχει καλυφθεῖ ἀπὸ λάσπη, που ἐμποδίζει ὅσους θέλουν να ταξιδέψουν στὸν ὠκεανὸ που βρίσκεται πιο πέρα.»

τὰ μὲν δὴ πολλὰ ἔθνη βάρβαρα, καὶ ὅσα Ἑλλήνων ἦν γένη τότε, καθ' ἕκαστα ἢ τοῦ λόγου διέξοδος οἷον ἀνειλλομένη τὸ προστυχὸν ἕκασταχοῦ δηλώσει: τὸ δὲ Ἀθηναίων τε τῶν τότε καὶ τῶν ἐναντίων, οἷς διεπολέμησαν, ἀνάγκη κατ' ἀρχὰς διελθεῖν πρῶτα, τήν τε δύναμιν ἑκατέρων καὶ τὰς πολιτείας. αὐτῶν δὲ τούτων τὰ τῆδε ἔμπροσθεν προτιμητέον εἶπεῖν. [109β] θεοὶ γὰρ ἅπασαν γῆν ποτε κατὰ τοὺς τόπους διελάγχανον—οὐ κατ' ἔριν:

«Τὰ πολυάριθμα βαρβαρικά ἔθνη καὶ ὅλα τα Ἑλληνικά γένη που υπήρχαν εκείνη την εποχή, θα τα φανερώσει ο λόγος σε κάθε σχετικό σημείο. Πρέπει ὅμως στην αρχή να πω πρῶτα για τους Αθηναίους εκείνης της εποχής καὶ τους εχθρούς, που πολέμησαν μεταξύ τους, για τη στρατιωτική δύναμη καὶ τα πολιτεύματα τους. Από αυτά λοιπόν πρέπει να προτιμήσω να αναφέρω πρῶτα τα εξής. Κάποτε οἱ θεοὶ ἔβαλαν σε κλήρο τις διάφορες περιοχές ὅλης της γῆς καὶ τις μοιράστηκαν μεταξύ τους, χωρὶς τσακωμούς.»

οὐ γὰρ ἂν ὀρθὸν ἔχοι λόγον θεοῦς ἀγνοεῖν τὰ πρέποντα ἑκάστοις αὐτῶν, οὐδ' αὖ γινώσκοντας τὸ μᾶλλον ἄλλοις προσῆκον τοῦτο ἑτέρους αὐτοῖς δι' ἐρίδων ἐπιχειρεῖν κτᾶσθαι—δίκης δὴ κλήροις τὸ φίλον λαγχάνοντες κατώκιζον τὰς χώρας, καὶ κατοικίσαντες, οἶον νομῆς ποιμνία, κτήματα καὶ θρέμματα ἑαυτῶν ἡμᾶς ἔτρεφον, πλὴν οὐ σώμασι [109c] σώματα βιαζόμενοι, καθάπερ ποιμένες κτήνη πληγῆ νέμοντες, ἀλλ' ἢ μάλιστα εὐστροφον ζῶον, ἐκ πρύμνης ἀπευθύνοντες, οἶον οἴακι πειθοῖ ψυχῆς ἐφραπτόμενοι κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν, οὕτως ἄγοντες τὸ θνητὸν πᾶν ἐκυβέρνων. «Δεν θα ήταν ασφαλώς σωστό να μην ξέρουν τι ανήκει στον καθένα ούτε να θέλουν να πάρουν με ἐρίδες κάτι, αν ξέρουν ὅτι ανήκει σε ἄλλον. Αφού λοιπὸν ἐγινε ἡ διανομὴ με κλήρο, πήρε καθένας τὸ μερίδιό του καὶ κατοίκησαν στὴν περιοχή που ἔλαχαν. Κι ὅταν εγκαταστάθηκαν, μας ἔτρεφαν σαν κοπάδια, δικά τους ἀποκτήματα καὶ ζωντανά, χωρὶς να χρησιμοποιοῦν ὅμως σωματικὴ βία, ὄχι σαν τους βοσκούς που οδηγοῦν τὰ κοπάδια στὴ βοσκή χτυπώντας τα, ἀλλὰ κατευθύνοντας ὅπως ἐκρίναν τὴν ψυχὴ με τὴν πειθῶ, που εἶναι ευκολότερο να κυβερνηθεῖ ἔτσι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως τὸ πλοῖο ἀπὸ τὸ πηδάλιο, ἔτσι κυβερνοῦσαν ὅλους τους θνητούς.»

ἄλλοι μὲν οὖν κατ' ἄλλους τόπους κληρουχήσαντες θεῶν ἐκεῖνα ἐκόσμου, Ἡφαιστος δὲ κοινήν καὶ Ἀθηνᾶ φύσιν ἔχοντες, ἅμα μὲν ἀδελφὴν ἐκ ταύτου πατρός, ἅμα δὲ φιλοσοφία φιλοτεχνία τε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἐλθόντες, οὕτω μίαν ἄμφω λήξιν τήνδε τὴν χώραν εἰλήχατον ὡς οἰκείαν καὶ πρόσφορον ἀρετῇ [109δ] καὶ φρονήσει πεφυκυῖαν, ἄνδρας δὲ ἀγαθοὺς ἐμποιήσαντες αὐτόχθονας ἐπὶ νοῦν ἔθεσαν τὴν τῆς πολιτείας τάξιν: ὧν τὰ μὲν ὀνόματα σέσωται, τὰ δὲ ἔργα διὰ τὰς τῶν παραλαμβανόντων φθορὰς καὶ τὰ μῆκη τῶν χρόνων ἠφρανίσθη. «Ἄλλοι ἀπὸ τους θεοὺς ἀφού πήραν με κλήρο διάφορους τόπους τους τακτοποίησαν. Στον Ἡφαιστο και την Αθηνά επειδή είχαν κοινή φύση σαν ἀδελφία ἀπὸ τον ἴδιο πατέρα και είχαν την ἴδια κατεύθυνση στη σοφία και τις τέχνες, ἔλαχε αὐτή ἐδώ η περιοχή, που ἀπὸ τη φύση της τους ταίριαζε ὄντας κατάλληλη για την ἀρετή και τη φρόνηση τους. Ἐφτιαξαν ἐκεῖ καλοὺς κατοίκους και τους βοήθησαν να ἀντιληφθῶν ποιος ἦταν ο σωστότερος τρόπος για τη διακυβέρνηση της πολιτείας τους. Τα ὀνόματα των ντόπιων ἐκείνης της εποχῆς ἔχουν διατηρηθεῖ ὡς σήμερα, ἔχουν ὅμως χαθεῖ τα ἔργα τους ἀπὸ τις καταστροφές που ἔκαναν οἱ διάδοχοι τους και ἀπὸ τη φθορά του χρόνου.»

τὸ γὰρ περιλειπόμενον αἰεὶ γένος, ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἐρρήθη, κατελείπετο ὄρειον καὶ ἀγράμματον, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ δυναστῶν τὰ ὀνόματα ἀκηκοὺς μόνον καὶ βραχέα πρὸς αὐτοῖς τῶν ἔργων. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα τοῖς ἐκγόνοις ἐτίθεντο ἀγαπῶντες, τὰς δὲ ἀρετὰς καὶ τοὺς νόμους τῶν ἔμπροσθεν οὐκ εἰδότες, εἰ μὴ σκοτεινὰς περὶ ἐκάστων τινὰς ἀκοάς, ἐν ἀπορίᾳ δὲ τῶν ἀναγκαίων ἐπὶ πολλὰς γενεὰς ὄντες αὐτοὶ καὶ παῖδες, πρὸς οἷς ἠπόρουν τὸν νοῦν ἔχοντες, τούτων πέρι καὶ τοὺς λόγους ποιούμενοι, τῶν ἐν τοῖς πρόσθεν καὶ πάλαι ποτὲ γεγονότων ἡμέλουν. «Ὅπως ἔχει ἤδη αναφερθεῖ, ὅσοι ἐπιζούσαν μετὰ ἀπὸ κάθε καταστροφή ἦταν ἀγράμματοι βουνίσιοι, που εἶχαν ἀκούσει μόνον τὰ ὀνόματα τῶν παλιῶν ἡγετῶν, ἀλλὰ γινώριζαν ελάχιστα γιὰ τὰ ἔργα τους. Ἐτσι προτιμούσαν νὰ δίνουν αὐτὰ τὰ ὀνόματα στὰ παιδιά τους, ἀγνοοῦσαν ὅμως τὶς ἀρετὲς καὶ τοὺς νόμους τῶν προγενεστέρων, ἐκτὸς ἀπὸ κάποιες ἀσαφεῖς πληροφορίες που εἶχε τύχει νὰ ἀκούσουν γιὰ τὸν καθένα. Καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ ἴδιοι καὶ τὰ παιδιά τους δὲν εἶχαν τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴν συντήρησή τους, σκέφτονταν συνεχῶς γιὰ αὐτὰ που τοὺς ἔλειπαν χωρὶς νὰ δίνουν σημασία γιὰ τὸ τι εἶχε συμβεῖ τα προηγούμενα χρόνια.» (109d-110a)

μυθολογία γὰρ ἀναζητήσις τε τῶν παλαιῶν μετὰ σχολῆς ἅμ' ἐπὶ τὰς πόλεις ἔρχεσθον, ὅταν ἴδητόν τισιν ἤδη τοῦ βίου τὰναγκαῖα κατεσκευασμένα, πρὶν δὲ οὐ. ταύτη δὴ τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα ἄνευ τῶν ἔργων διασέσωται. λέγω δὲ αὐτὰ τεκμαιρόμενος ὅτι Κέκροπός τε καὶ Ἐρεχθέως καὶ Ἐριχθονίου καὶ Ἐρυσίχθονος [110β] τῶν τε ἄλλων τὰ πλεῖστα ὅσαπερ καὶ Θησέως τῶν ἄνω περὶ τῶν ὀνομάτων ἐκάστων ἀπομνημονεύεται, τούτων ἐκείνους τὰ πολλὰ ἐπονομάζοντας τοὺς ἱερέας Σόλων ἔφη τὸν τότε διηγείσθαι πόλεμον, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν κατὰ τὰ αὐτά. «Ἡ γνώση καὶ ἡ ἐρευνα τοῦ παρελθόντος ἦρθε καὶ στις δύο πόλεις ἀργότερα, ὅταν οἱ ἄνθρωποι εἶχαν τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ ζωὴ τους καὶ ὄχι πρὶν. Ἔτσι διατηρήθηκαν τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ ὄχι τὰ ἔργα τους. Λέω αὐτὰ καθὼς ὁ Σόλων εἶπε πῶς οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς, περιγράφοντας τὸν τότε πόλεμο, με αὐτὰ τὰ ὀνόματα ὀνόμαζαν τοὺς τότε ἀνθρώπους, Κέκροπα, Ἐρεχθέα, Ἐριχθόνιο, Ἐρυσίχθονα καὶ ἄλλα γιὰ ἥρωες πρὶν τὸν Θησέα. Ἔτσι διατηρήθηκαν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γυναικῶν.»

καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς θεοῦ σχῆμα καὶ ἄγαλμα, ὡς κοινὰ τότε ἦν τὰ ἐπιτηδεύματα ταῖς τε γυναῖξι καὶ τοῖς ἀνδράσι τὰ περὶ τὸν πόλεμον, οὕτω κατ' ἐκεῖνον τὸν νόμον ὠπλισμένην τὴν θεὸν ἀνάθημα εἶναι τοῖς τότε, ἔνδειγμα ὅτι πάνθ' [110c] ὅσα σύννομα ζῶα θήλεα καὶ ὅσα ἄρρενα, τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν ἐκάστῳ γένει πᾶν κοινῇ δυνατὸν ἐπιτηδεύειν πέφυκεν.

«Ἀκόμη, ἡ εἰκόνα καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεάς δείχνουν πῶς ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν κοινὴς οἱ πολεμικὲς ἀσχολίες καὶ γιὰ τὶς γυναῖκες καὶ γιὰ τοὺς ἀντρες. Ἐτσι σύμφωνα με ἐκεῖνο τὸ ἔθιμο, ἡ θεὰ ὠπλισμένη ἦταν ἀφιέρωμα γιὰ τοὺς τότε κατοίκους, ἀπόδειξη ὅτι ὅλα τὰ ζῶα, θηλυκὰ καὶ ἀρσενικά, εἶναι ἀπὸ τὴ φύση ικανὰ νὰ ἐξασκοῦν τὶς ικανότητες ποὺ ἔχει τὸ εἶδος τοῦ καθενός.»

ὠικει δὲ δὴ τότε ἔν τῆδε τῇ χώρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ἔθνη τῶν πολιτῶν περὶ τὰς δημιουργίας ὄντα καὶ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν, τὸ δὲ μάχιμον ὑπ' ἀνδρῶν θείων κατ' ἀρχὰς ἀφορισθὲν ὦκει χωρὶς, πάντα εἰς τροφήν καὶ παιδείουσιν τὰ προσήκοντα ἔχον, ἴδιον μὲν αὐτῶν οὐδεὶς οὐδὲν κεκτημένος, [110δ] ἅπαντα δὲ πάντων κοινὰ νομίζοντες αὐτῶν, πέρα δὲ ἱκανῆς τροφῆς οὐδὲν ἀξιούντες παρὰ τῶν ἄλλων δέχεσθαι πολιτῶν, καὶ πάντα δὴ τὰ χθὲς λεχθέντα ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύοντες, ὅσα περὶ τῶν ὑποτεθέντων ἐρρήθη φυλάκων. «Σε ἐκεῖνο τον τόπο κατοικοῦσαν τότε και οι άλλες τάξεις των πολιτῶν που ασχολούνταν με τις τέχνες και τη γεωργία, καθώς και η τάξη των πολεμιστῶν ἀπὸ ἀνθρώπους που εἶχαν θεϊκὴ καταγωγή. Η τάξη αὐτὴ χωρίστηκε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ κατοικοῦσε σε χωριστὴν περιοχὴν, ἔχοντας ὅτι χρειαζόταν γιὰ τὴν τροφήν καὶ τὴν ἐκπαίδευσήν της, χωρὶς κανένας νὰ ἔχει τίποτε δικό του, ἀλλὰ ὅλα τὰ πράγματα θεωροῦνταν κοινὰ γιὰ ὅλους. Δὲν δέχονταν ἀπὸ τοὺς ἄλλους πολῖτες τίποτε πέρα ἀπὸ ἀρκετὴν τροφήν καὶ ἔκαναν ὅλες τις ἐργασίες που εἶπαμε χθες, ὅταν μιλήσαμε γιὰ τοὺς διορισμένους φύλακες.» [...]

[111ε] τὰ μὲν οὖν τῆς ἄλλης χώρας φύσει τε οὕτως εἶχε, καὶ διεκεκόσμητο ὡς εἰκὸς ὑπὸ γεωργῶν μὲν ἀληθινῶν καὶ πραττόντων αὐτὸ τοῦτο, φιλοκάλων δὲ καὶ εὐφυῶν, γῆν δὲ ἀρίστην καὶ ὕδωρ ἀφθονώτατον ἔχόντων καὶ ὑπὲρ τῆς γῆς ὥρας μετριώτατα κεκραμένας: τὸ δ' ἄστὺ κατωκισμένον ὧδ' ἦν ἐν τῷ τότε χρόνῳ. πρῶτον μὲν τὸ τῆς ἀκροπόλεως εἶχε [112α] τότε οὐχ ὡς τὰ νῦν ἔχει. νῦν μὲν γὰρ μία γενομένη νύξ ὑγρὰ διαφερόντως γῆς αὐτὴν ψιλὴν περιτήξασα πεποίηκε, σεισμῶν ἅμα καὶ πρὸ τῆς ἐπὶ Δευκαλίωνος φθορᾶς τρίτου πρότερον ὕδατος ἐξαισίου γενομένου: «Ἔτσι λοιπὸν φτιάχτηκαν ἀπὸ τῆ φύση τὰ υπόλοιπα μέρη, που ὅπως ἦταν φυσικὸ καλλιεργούνταν ἀπὸ γνήσιους γεωργούς, που ασχολούνταν μόνιμα με τῆ γῆ, ἀγαπούσαν τὸ ωραῖο καὶ ἦταν ικανοί. Εἶχαν εὐφορο ἔδαφος, ἀφθονα νερά καὶ εποχές με εὐκρατο κλίμα. Ἡ πόλη ἦταν οργανωμένη ὡς εξῆς: Ἡ ἀκρόπολη δὲν ἦταν σαν τῆ σημερινή. Κάποια νύχτα ἔτυχε νὰ πέσει ιδιαίτερα δυνατὴ βροχή, που παρέσυρε ὅλο τὸ χῶμα γύρω τῆς καὶ τῆν ἀφησε γυμνή. Στῆ συνέχεια ἐγίναν σεισμοί καὶ τρεῖς καταστρεπτικὲς πλημμύρες πρὶν τὸν κατακλυσμὸ τοῦ Δευκαλίωνα.»

τὸ δὲ πρὶν ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ μέγεθος μὲν ἦν πρὸς τὸν Ἡριδανὸν καὶ τὸν Ἴλισσόν ἀποβεβηκυῖα καὶ περιειληφυῖα ἐντὸς τὴν Πύκνα καὶ τὸν Λυκαβηττὸν ὄρον ἐκ τοῦ καταντικρῦ τῆς Πυκνὸς ἔχουσα, γεώδης δ' ἦν πᾶσα καὶ πλὴν ὀλίγον ἐπίπεδος ἄνωθεν. [112β] ὠκείτο δὲ τὰ μὲν ἔξωθεν, ὑπ' αὐτὰ τὰ πλάγια αὐτῆς, ὑπὸ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν γεωργῶν ὅσοι πλησίον ἐγεώργουν: τὰ δ' ἐπάνω τὸ μάχιμον αὐτὸ καθ' αὐτὸ μόνον γένος περὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς Ἡφαιστοῦ τε ἱερὸν κατωκῆκειν, οἷον μιᾶς οἰκίας κῆπον ἐνὶ περιβόλῳ προσπεριβεβλημένοι.

«Σε προηγούμενες εποχές όμως η έκταση της ἔφτανε μέχρι τον Ηριδανό και τον Ιλισσό, περιλάμβανε την Πνύκα και είχε σύνορο τον Λυκαβηττό απέναντι από την Πνύκα. Ολόκληρη είχε πλούσιο χῶμα και εκτός από ελάχιστα μέρη, ήταν επίπεδη στο πάνω μέρος. Στα εξωτερικά της σημεία κατοικούσαν τεχνίτες και αγρότες που καλλιεργούσαν τις γύρω περιοχές. Στο πάνω μέρος, γύρω από το ιερό της Αθηνάς και του Ηφαιστοῦ, κατοικούσε η τάξη των πολεμιστῶν, περικλειστή από φράχτη, ὅπως ο κήπος ενός σπιτιού.»

τὰ γὰρ πρόσβορρα αὐτῆς ὤκουν οἰκίας κοινὰς καὶ συσσίτια χειμερινὰ κατασκευασάμενοι, καὶ πάντα ὅσα πρέποντ' ἦν τῇ κοινῇ [112c] πολιτεία δι' οἰκοδομήσεων ὑπάρχειν αὐτῶν καὶ τῶν ἱερῶν, ἄνευ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου—τούτοις γὰρ οὐδὲν οὐδαμόσε προσεχρῶντο, ἀλλὰ τὸ μέσον ὑπερηφανίας καὶ ἀνελευθερίας μεταδιώκοντες κοσμίας ὠκοδομοῦντο οἰκήσεις, ἐν αἷς αὐτοί τε καὶ ἐκγόνων ἐκγονοὶ καταγερῶντες ἄλλοις ὁμοίοις τὰς αὐτὰς ἀεὶ παρεδίδοσαν—τὰ δὲ πρὸς νότου, κήπους καὶ γυμνάσια συσσίτιά τε ἀνέντες οἷα θέρους, κατεχρῶντο ἐπὶ ταῦτα αὐτοῖς. «Στο βόρειο μέρος βρίσκονταν οἱ κοινές κατοικίες των πολεμιστῶν καὶ οἱ χειμερινές εγκαταστάσεις για τὰ συσσίτια τους καὶ ὅσα κτήρια ἦταν ἀναγκαῖα για τὶς κοινές ἀνάγκες τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ κατοικοῦν οἱ ἴδιοι καὶ οἱ ἱερεῖς, χωρὶς νὰ ἔχουν χρυσάφι ἢ ἀσήμι. Ἀπὸ αὐτὰ τίποτε καθόλου δὲν χρησιμοποιοῦσαν, ἀλλὰ ἐπιδιώκοντας τὸ μέσο τῆς σπατάλης καὶ τῆς φιλαργυρίας, ἐχτιζαν ὁμορφα σπίτια, ὅπου ἔμεναν οἱ ἴδιοι καὶ τὰ παιδιὰ τους μέχρι νὰ γεράσουν καὶ μετὰ τὰ ἔδιναν στὶς ἐπόμενες γενιές χωρὶς νὰ ἀλλάξουν τίποτε. Τὰ νότια μέρη τῆς ἀκρόπολης τὰ εἶχαν για κήπους, γυμναστήρια καὶ χώρους συσσιτίων, ὅμως τὸ καλοκαίρι τὰ εγκατέλειπαν.» [...]

τούτῳ δὴ κατώκουν τῷ σχήματι, τῶν μὲν αὐτῶν πολιτῶν φύλακες, τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων ἡγεμόνες ἐκόντων, πλῆθος δὲ διαφυλάττοντες ὅτι μάλιστα ταῦτὸν αὐτῶν εἶναι πρὸς τὸν αἰεὶ χρόνον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τὸ δυνατὸν πολεμεῖν ἤδη καὶ τὸ ἔτι, περὶ δύο [112ε] μάλιστα ὄντας μυριάδας. οὗτοι μὲν οὖν δὴ τοιοῦτοί τε ὄντες αὐτοὶ καὶ τινὰ τοιοῦτον αἰεὶ τρόπον τήν τε αὐτῶν καὶ τὴν Ἑλλάδα δίκη διοικοῦντες, ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν κατὰ τε σωμάτων κάλλη καὶ κατὰ τὴν τῶν ψυχῶν παντοίαν ἀρετὴν ἐλλόγιμοί τε ἦσαν καὶ ὀνομαστότατοι πάντων τῶν τότε:

«Ἔτσι ζούσαν οι πολεμιστές που ἦταν προστάτες των συμπολιτῶν τους και ηγέτες των ἄλλων Ἑλλήνων με τη συναίνεση τους και φρόντιζαν να ἔχουν πάντα σταθερὸ τον αριθμὸ μάχιμων αντρῶν και γυναικῶν, που τότε ἦταν κάπου 20.000. ἔτσι ἦταν οι ἄνθρωποι αυτοὶ και κυβερνούσαν πάντα δίκαια τη γη τους και ὅλη την Ελλάδα. Ἦταν πασίγνωστοι στην Ευρώπη και στην Ἀσία, ὅπου τους θαύμαζαν για την ομορφιά των σωμάτων τους και για τα κάθε εἶδους ψυχικά τους χαρίσματα.» [...] αναφέρονται τα ονόματα των απογόνων του Ποσειδώνα.

πρὸς θαλάττης μὲν, κατὰ δὲ μέσον πάσης πεδίων ἦν, ὃ δὴ πάντων πεδίων κάλλιστον ἀρετῇ τε ἰκανὸν γενέσθαι λέγεται [...] καὶ τὸν γήλοφον, ἐν ᾧ κατώκιστο, ποιῶν εὐερκῇ περιρρήγνουσιν κύκλω, θαλάττης γῆς τε ἐναλλάξ ἐλάττους μείζους τε περι ἀλλήλους ποιῶν τροχούς, δύο μὲν γῆς, θαλάττης δὲ τρεῖς [...] αὐτὸς δὲ τήν τε ἐν μέσῳ νῆσον οἷα δὴ θεὸς εὐμαρῶς διεκόσμησεν, ὕδατα μὲν διττὰ ὑπὸ γῆς ἄνω πηγαῖα κομίσας, τὸ μὲν θερμόν, ψυχρὸν δὲ ἐκ κρήνης ἀπορρέον ἕτερον, τροφήν δὲ παντοίαν καὶ ἰκανὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδούς. «Κοντὰ στη θάλασσα, στο κέντρο του νησιού, υπήρχε πεδιάδα, που λέγεται ὅτι ἦταν ἡ ωραιότερη καὶ πιο εὐφορη σε ολόκληρο τον κόσμο [...] (ὁ Ποσειδῶνας) οχύρωσε τὸ μικρὸ βουνό, ὅπου κατοικοῦσε καὶ τὸ ἔκανε ἀπόκρυμνο ἀπὸ παντοῦ, ὥστε νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τὸ περάσει κανεὶς. Ἐφτιαξε γύρω του ἀλλεπάλληλες κυκλικές ζώνες στεριάς καὶ θάλασσας, ἄλλες μικρότερες καὶ ἄλλες μεγαλύτερες, δύο στεριανές καὶ τρεῖς θαλάσσιες ζώνες [...]. Στόλισε πλούσια, σαν θεὸς που ἦταν, τὸ μικρὸ κεντρικὸ νησί ἀφοῦ ἔφερε ἀπὸ τὸ εσωτερικὸ τῆς γῆς δύο εἰδῶν νερά, τὸ ἕνα ζεστό καὶ τὸ ἄλλο κρύο, που ἔρεαν ἀπὸ μιὰ κρήνη, κάνοντας τὴ γῆ νὰ παράγει ἀφθονὰ τρόφιμα κάθε εἴδους.» (113c-e)

οὗτοι δὴ πάντες αὐτοί τε καὶ ἔκγονοι τούτων ἐπὶ γενεὰς πολλὰς ὥκουν ἄρχοντες μὲν πολλῶν ἄλλων κατὰ τὸ πέλαγος νήσων, ἔτι δέ, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐρρήθη, μέχρι τε Αἰγύπτου καὶ Τυρρηνίας τῶν ἐντὸς δεῦρο ἐπάρχοντες. [114δ] Ἄτλαντος δὴ πολὺ μὲν ἄλλο καὶ τίμιον γίγνεται γένος, βασιλεὺς δὲ ὁ πρεσβύτατος αἰεὶ τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἐκγόνων παραδιδούς ἐπὶ γενεὰς πολλὰς τὴν βασιλείαν διέσωζον, πλοῦτον μὲν κεκτημένοι πλήθει τοσοῦτον, ὅσος οὔτε πω πρόσθεν ἐν δυναστείαις τισὶν βασιλέων γέγονεν οὔτε ποτὲ ὕστερον γενέσθαι ῥάδιος, «Αὐτοὶ λοιπὸν καὶ οἱ ἀπόγονοι τοὺς κατοίκησαν γιὰ πολλές γενιές ἐκεῖ καὶ ἐξουσίαζαν τὰ περισσότερα νησιά τοῦ πελάγους καὶ ἀκόμη, ὅπως εἶπαμε, ἀπλωσαν τὴν ἐξουσία τοὺς καὶ στο ἐσωτερικὸ τῶν Ἡράκλειων στηλῶν, ὡς τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Τυρρηνικὴ θάλασσα. Ἀπὸ τοῦ Ἄτλαντα ἐγίνε μεγάλη γενιά με σημαντικούς ἀπογόνους. Ὁ μεγαλύτερος ποὺ γινόταν πάντα βασιλιάς ἐδινε τὴν ἐξουσία στο πρῶτο παιδί του, ἔτσι ἡ ἐξουσία τοὺς διατηρήθηκε γιὰ πολλές γενιές καὶ ἀπέκτησαν τόσα πλούτη ὅσα καμία δυναστεία δὲν εἶχε πρὶν οὔτε καὶ πρόκειται νὰ ἀποκτήσει στο μέλλον.»

κατεσκευασμένα δὲ πάντ' ἦν αὐτοῖς ὅσα ἐν πόλει καὶ ὅσα κατὰ τὴν ἄλλην χώραν ἦν ἔργον κατασκευάσασθαι. πολλὰ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς προσήειν ἔξωθεν, πλεῖστα δὲ ἡ νῆσος αὐτὴ παρείχετο εἰς τὰς τοῦ βίου κατασκευάς, πρῶτον μὲν ὅσα ὑπὸ μεταλλείας ὀρυττόμενα στερεὰ καὶ ὅσα τηκτὰ γέγονε, καὶ τὸ νῦν ὀνομαζόμενον μόνον—τότε δὲ πλέον ὀνόματος ἦν τὸ γένος ἐκ γῆς ὀρυττόμενον ὀρειχάλκου κατὰ τόπους πολλοὺς τῆς νήσου, πλὴν χρυσοῦ τιμιώτατον ἐν τοῖς τότε ὄν— καὶ ὅσα ὕλη πρὸς τὰ τεκτόνων διαπονήματα παρέχεται, πάντα φέρουσα ἄφθονα, τὰ τε αὖ περὶ τὰ ζῶα ἱκανῶς ἡμερα καὶ ἄγρια τρέφουσα. «Ἐβρισκαν οτιδήποτε χρειάζονταν ἢ μέσα στην πόλη, ἢ στην υπόλοιπη χώρα, γιατί ως ἄρχοντες, ἔφερναν πολλά ἀπὸ το ἐξωτερικό. Καὶ τὸ νησί ἔδινε τὰ περισσότερα ἀπὸ ὅσα χρειάζονταν στην καθημερινότητα. Πρωτίστως τὰ μέταλλα ἀπὸ τὰ ορυχεῖα, καὶ στερεὰ καὶ ὅσα βγαίνουν ρευστά. Ὑπήρχε ἐπίσης καὶ ἐκεῖνο ποὺ ξέρουμε μόνο τὸ ὄνομα σήμερα, ὁ ορειχάλκος, ποὺ ἦταν τότε παραπάνω ἀπ' τὸ ὄνομα του. Ἐβγαίνει ἀπὸ τὴ γῆ σε πολλὰ μέρη τοῦ νησιοῦ καὶ ἦταν ὅ,τι πιο πολύτιμο μετὰ τὸν χρυσό. Καὶ ξυλεία ἀφθονὴ γιὰ τοὺς ξυλουργοὺς καὶ τροφή γιὰ ὅλα τὰ εἶδη ἡμερῶν καὶ ἀγρίων ζώων.» (114d-e) [...]

[119d-c] τὰ δὲ τῶν ἀρχῶν καὶ τιμῶν ᾧδ' εἶχεν ἐξ ἀρχῆς διακοσμηθέντα. τῶν δέκα βασιλέων εἷς ἕκαστος ἐν μὲν τῷ καθ' αὐτὸν μέρει κατὰ τὴν αὐτοῦ πόλιν τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν πλείστων νόμων ἤρχεν, κολάζων καὶ ἀποκτεινὺς ὄντιν' ἐθελήσειεν: ἡ δὲ ἐν ἀλλήλοις ἀρχὴ καὶ κοινωνία κατὰ ἐπιστολὰς ἦν τὰς τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς ὁ νόμος αὐτοῖς παρέδωκεν καὶ γράμματα ὑπὸ τῶν πρώτων ἐν στήλῃ γεγραμμένα ὀρειχαλκίνη, ἡ κατὰ μέσσην τὴν νῆσον ἔκειτ' ἐν ἱερῷ Ποσειδῶνος

«Τα αξιώματα και οι τιμητικές διακρίσεις κανονίστηκαν από την αρχή με τον παρακάτω τρόπο. Καθένας από τους δέκα βασιλιάδες κυβερνούσε τους ανθρώπους που ζούσαν στην περιοχή και την πρωτεύουσα του, ὀρίζε τους περισσότερους νόμους και τιμωρούσε ἢ θανάτωνε ὅποιον ἠθέλε. Οι σχέσεις ὁμως και η εξουσία που είχαν μεταξύ τους, ἦταν ρυθμισμένες σύμφωνα με τις αρχές που εἶχε ορίσει ο Ποσειδῶνας, ὅπως ὀρίζε ο νόμος που εἶχε φτάσει από γενιά σε γενιά χαραγμένος με γράμματα από τους πρώτους βασιλιάδες σε στήλη από ορείχαλκο που βρισκόταν στον ναό του Ποσειδῶνα στο κέντρο του νησιού.»

οἱ δὴ δι' ἐνιαυτοῦ πέμπτου, τοτὲ δὲ ἐναλλάξ ἕκτου, συνελέγοντο, τῷ τε ἀρτίῳ καὶ τῷ περιττῷ μέρος ἴσον ἀπονέμοντες, συλλεγόμενοι δὲ περί τε τῶν κοινῶν ἐβουλεύοντο καὶ ἐξήταζον εἴ τις τι παραβαίνοι, καὶ ἐδίκαζον.

«Οἱ βασιλιάδες συγκεντρώνονταν κάθε πέντε και κάθε ἕξι χρόνια με τη σειρά--γιατί τιμούσαν τόσο τους μονούς όσο και τους ζυγούς αριθμούς--και συζητούσαν, ἐπαινονα αποφάσεις για τα κοινά τους συμφέροντα, ἐξέταζαν τις παραβάσεις των νόμων και δίκαζαν τις σχετικές υποθέσεις.»

ΘΥΣΙΑ ΤΑΥΤΟΥ, ΣΠΙΟΝΔΕΣ

[...]

*κατὰ τοῦ πυρὸς σπένδοντες ἐπώμνυσαν δικάσειν τε κατὰ τοὺς ἐν τῇ
στήλῃ νόμους καὶ κολάσειν εἴ τίς τι πρότερον παραβεβηκῶς εἴη, τό τε
αὖ μετὰ τοῦτο μηδὲν τῶν γραμμάτων ἐκόντες παραβήσεσθαι, μηδὲ
ἄρξειν μηδὲ ἄρχοντι [120β] πείσεσθαι πλὴν κατὰ τοὺς τοῦ πατρὸς
ἐπιτάττοντι νόμους.*

«Έκαναν σπονδές στη φωτιά κι ορκίζονταν ότι θα απέδιδαν δικαιοσύνη σύμφωνα με τους νόμους της στήλης, τιμωρώντας όσους τους είχαν παραβεί. Ακόμη ορκίζονταν ότι δεν θα παραβούν κανένα γραπτό νόμο εκούσια, δεν θα διοικήσουν και δεν θα υπακούσουν στον βασιλιά, παρά μόνο αν οι προσταγές του είναι σύμφωνες με τους νόμους του πατέρα τους (του Ποσειδώνα).»

νόμοι δὲ πολλοὶ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ γέρα τῶν βασιλέων ἑκάστων ἦσαν ἴδιοι, τὰ δὲ μέγιστα, μήτε ποτὲ ὄπλα ἐπ' ἀλλήλους οἴσειν βοηθήσειν τε πάντας, ἂν πού τις αὐτῶν ἐν τινὶ πόλει τὸ βασιλικὸν καταλύειν ἐπιχειρῆ γένος, κοινῇ [120δ] δέ, καθάπερ οἱ πρόσθεν, βουλευόμενοι τὰ δόξαντα περὶ πολέμου καὶ τῶν ἄλλων πράξεων, ἡγεμονίαν ἀποδιδόντες τῷ Ἀτλαντικῷ γένει. Θανάτου δὲ τὸν βασιλέα τῶν συγγενῶν μηδενὸς εἶναι κύριον, ὃν ἂν μὴ τῶν δέκα τοῖς ὑπὲρ ἡμισυ δοκῆ. «Υπήρχαν πολλοὶ ειδικοί νόμοι σχετικά με τα προνόμια κάθε βασιλιά, σημαντικότεροι ἀπὸ τους οποίους ἦταν ὅτι ποτέ δεν θα ἔκαναν πόλεμο ο ἕνας ἐναντίον του ἄλλου, ὅτι θα βοηθούσαν ὅλοι, ἀν κάποιος ἐπιχειροῦσε νὰ ἀνατρέψει τὴ βασιλικὴ οἰκογένεια κάποιας πόλης. Κι ὅτι θα συγκεντρώνονταν, ὅπως οἱ πρόγονοὶ τους, γιὰ νὰ πάρουν κοινὲς ἀποφάσεις σὲ περίπτωση πολέμου ἢ σχετικά με ἄλλα σοβαρὰ ζητήματα, παραχωρώντας τὴν ἀρχηγία στὴ γενιά του Ἀτλанта. Τέλος κανένας βασιλιάς δεν εἶχε δικαίωμα νὰ θανατώσει κάποιον συγγενή του, ἀν δεν εἶχε τὴ συγκατάθεση περισσοτέρων ἀπὸ τους μισοὺς ἀνάμεσα στους δέκα βασιλιάδες.»

ταύτην δὴ τοσαύτην καὶ τοιαύτην δύναμιν ἐν ἐκείνοις τότε οὕσαν τοῖς τόποις ὁ θεὸς ἐπὶ τούσδε αὖ τοὺς τόπους συντάξας ἐκόμισεν ἕκ τινος τοιαῦσδε, ὡς λόγος, προφάσεως. [120ε] ἐπὶ πολλὰς μὲν γενεάς, μέχριπερ ἢ τοῦ θεοῦ φύσις αὐτοῖς ἐξήρκει, κατήκοοί τε ἦσαν τῶν νόμων καὶ πρὸς τὸ συγγενὲς θεῖον φιλοφρόνως εἶχον: τὰ γὰρ φρονήματα ἀληθινὰ καὶ πάντα μεγάλα ἐκέκτηντο, πραότητι μετὰ φρονήσεως πρὸς τε τὰς αἰεὶ συμβαινούσας τύχας καὶ πρὸς ἀλλήλους χρώμενοι, διὸ πλὴν ἀρετῆς πάντα ὑπερορῶντες μικρὰ ἠγοῦντο [121α] τὰ παρόντα. «Αὐτὴν ὅμως τὴν τόσο μεγάλη καὶ τέτοιου εἶδους δύναμη που υπήρχε τότε σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἀφοῦ τὴν οργάνωσε ὁ θεός, τὴν οδήγησε ἐναντίον αὐτῶν τῶν χωρῶν μετὰ τὴν ἐξῆς σύμφωνα μετὰ τὴν παράδοση, δικαιολογία: γιὰ πολλές γενιές, ὅσο υπήρχε ἀκόμη πάνω τους ἡ ἐπίδραση τοῦ θεοῦ ἀπὸ τοῦ οὗτου κατάγονταν, υπάκουαν τοὺς νόμους καὶ τιμοῦσαν τὴν θεϊκὴν καταγωγὴν. Οἱ καρδιές τους ἦταν καθαρές καὶ τὸ μυαλό τους ἀφοσιωμένο σ' ευγενικὰ ἔργα. Ἐδειχναν πάντα λογικὴ καὶ σωφροσύνη στὶς ἐκάστοτε περιστάσεις καὶ ὡς πρὸς τὶς μεταξύ τους σχέσεις. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο περιφρονοῦσαν οτιδήποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀρετὴν καὶ δὲν ἔδιναν μεγάλη σημασία στὰ ἀγαθὰ που εἶχαν.»

καὶ ῥαδίως ἔφερον οἶον ἄχθος τὸν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὄγκον, ἀλλ' οὐ μεθύοντες ὑπὸ τρυφῆς διὰ πλοῦτον ἀκράτορες αὐτῶν ὄντες ἐσφάλλοντο, νήφροντες δὲ ὁξὺ καθεώρων ὅτι καὶ ταῦτα πάντα ἐκ φιλίας τῆς κοινῆς μετ' ἀρετῆς αὐξάνεται, τῇ δὲ τούτων σπουδῇ καὶ τιμῇ φθίνει ταῦτά τε αὐτὰ κακείνη συναπόλλυται τούτοις. [...] ἐπεὶ δ' ἡ τοῦ θεοῦ μὲν μοῖρα ἐξίτηλος ἐγίγνετο ἐν αὐτοῖς πολλῶ τῶ θνητῶ καὶ πολλάκις ἀνακεραυνυμένη, τὸ δὲ ἀνθρώπινον ἦθος ἐπεκράτει, τότε ἤδη τὰ παρόντα φέρειν ἀδυνατοῦντες ἡσχημόνουν, «Θεωρούσαν βάρος τὴν ποσότητα τοῦ χρυσαφιοῦ καὶ τῆς υπόλοιπης περιουσίας. Ἐτσι, χωρὶς νὰ μεθύσουν ἀπὸ τὴν τρυφηλότητα καὶ τὸν πλοῦτο καὶ νὰ χάσουν τὸν αὐτοέλεγχο τους, δὲν παραδόθηκαν στὰ πάθη τους. Μὲ νηφαλιότητα διέκριναν ὅτι τὰ υλικά αὐξάνουν μὲ τὴν ομόνοια καὶ τὴν κοινὴ ἀρετῇ, ἐνῶ ἡ διαρκὴς ἐπιδίωξη καὶ λατρεία αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν καταστρέφει τὰ ἴδια καὶ τὴν ἀξία τους. [...] Ὅταν ὁμως ἀτόνησε κι ἐξαφανίστηκε σιγὰ σιγὰ τὸ θεϊκὸ στοιχεῖο μέσα τους, ἐπειδὴ ἀναμείχθηκε πολὺ μὲ τὸ θνητὸ στοιχεῖο, καὶ επικράτησε τὸ ἀνθρώπινο, τότε ἀρχισαν νὰ συμπεριφέρονται ἀσχημα, μὴ μπορώντας νὰ ἀντέξουν τὸ βάρος τοῦ πλοῦτου ποὺ εἶχαν.» 121b

καὶ τῷ δυναμένῳ μὲν ὄραν αἰσχροὶ κατεφαίνοντο, τὰ κάλλιστα ἀπὸ τῶν τιμιωτάτων ἀπολλύντες, τοῖς δὲ ἀδυνατοῦσιν ἀληθινὸν πρὸς εὐδαιμονίαν βίον ὄραν τότε δὴ μάλιστα πάγκαλοι μακάριοί τε ἔδοξάζοντο εἶναι, πλεονεξίας ἀδίκου καὶ δυνάμεως ἐμπιπλάμενοι.

«Σ'αυτόν που εἶχε τη δυνατότητα να παρατηρεῖ φαίνονταν αισχροί, που είχαν χάσει τα πιο πολύτιμα ἀπὸ τα ἀγαθὰ τους. Σ'εκείνους ὅμως που δεν μπορούσαν να διακρίνουν ποια εἶναι ἡ πραγματικὰ ευτυχισμένη ζωὴ, φαίνονταν κατ'ἐξοχὴν καλοὶ καὶ ευλογημένοι, παρὰ τὴν πλεονεξία που τους εἶχε καταλάβει να αυξάνουν με κάθε τρόπο τὰ πλούτη τους.»

θεὸς δὲ ὁ θεῶν Ζεὺς ἐν νόμοις βασιλεύων, ἅτε δυνάμενος καθορᾶν τὰ τοιαῦτα, ἐννοήσας γένος ἐπιεικὲς ἀθλίως διατιθέμενον, δίκην αὐτοῖς [121c] ἐπιθεῖναι βουληθεῖς, ἵνα γένοιτο ἐμμελέστεροι σωφρονισθέντες, συνήγειρεν θεοὺς πάντας εἰς τὴν τιμιωτάτην αὐτῶν οἴκησιν, ἣ δὴ κατὰ μέσον παντὸς τοῦ κόσμου βεβηκυῖα καθορᾶ πάντα ὅσα γενέσεως μετείληφεν, καὶ συναγείρας εἶπεν — ...

«Ο Δίας λοιπόν, ο θεός των θεών, που κυβερνάει σύμφωνα με τους νόμους, επειδή μπορεί να βλέπει τέτοια πράγματα, παρατηρώντας ότι αυτός ο χρηστός λαός τραβούσε για την καταστροφή, αποφάσισε να τον τιμωρήσει, για να γίνουν νουνεχείς, αφού συνετιστούν. Κάλεσε λοιπόν σε συμβούλιο όλους τους θεούς στην τιμιότατη κατοικία τους, που βρίσκεται στη μέση του κόσμου και βλέπει καλά τα πάντα, όσα έχουν πραγματοποιηθεί, και αφού τους συγκέντρωσε είπε...»

- Έτσι τελειώνει ο πλατωνικός διάλογος *Κριτίας*, με τον παντεπόπτη Δία, τον θεό των θεών, να συγκαλεί τις θεότητες με στόχο την τιμωρία του λαού της Ατλαντίδας, που είχε παρεκκλίνει από τη φρόνηση και την ενάρετη συμπεριφορά.
- Ο επόμενος διάλογος της τριλογίας κατά τους μελετητές θα ήταν ο *Ερμοκράτης*, στον οποίο θα μιλούσε ο τρίτος ομιλητής, ο φιλόσοφος Ερμοκράτης, πιθανότατα για τη Σικελική εκστρατεία και τη νίκη των Συρακουσών κατά των Αθηναίων.
- Ωστόσο κατά τους μελετητές ο Πλάτωνας διέκοψε στο σημείο αυτό τη συγκεκριμένη τριλογία, για να ξεκινήσει τη συγγραφή των *Νόμων*.
- Άλλωστε φαίνεται να ξεκινά στο σημείο που ολοκληρώνεται ο *Κριτίας* η περιγραφή από τον Δία του σχεδίου σωφρονιστικής τιμωρίας του λαού της Ατλαντίδας.
- Τίποτε ίσως δεν είναι πιο τρομακτικό από μια επικείμενη τιμωρία, για την οποία δεν έχει κανείς καμία πληροφορία.
- Το δίδαγμα μάλλον αφορά τα δεινά των επεκτατικών πολέμων και της απόκλισης από την ενάρετη συμβίωση των κοινωνιών.

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

www.perseus.tufts.edu [ακριβής σύνδεσμος](#) Plato. Platonis Opera, ed. John Burnet. Oxford University Press. 1903. The Annenberg CPB/Project provided support for entering this text.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ (με βάση)

Πλάτων Τίμαιος (ή Περί φύσεως), Κριτίας (ή Ατλαντικός). 171 «Οι Έλληνες», Οδυσσέας Χατζόπουλος, Αθήνα: Κάκτος. 1992.

Plato. Plato in Twelve Volumes, Vol. 9 translated by W.R.M. Lamb. Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd. 1925. [ακριβής σύνδεσμος](#)